

قانون تصویب پروتکل کنترل انتقالات برون مرزی و دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات در دریا ۱ مصوب ۱۳۸۰/۱/۱۹

ماده واحده - پروتکل کنترل انتقالات برون مرزی و دفع مواد زائد خطرناک و دیگر ضایعات در دریا مشتمل بر شانزده ماده و پنج ضمیمه به شرح پیوست تصویب و اجازه تسلیم اسناد آن داده می‌شود.

بسم الله الرحمن الرحيم

پروتکل کنترل انتقال برون مرزی و دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات در دریا
مقدمه :

کشورهای متعاقد که عضو کنوانسیون منطقه‌ای کویت برای همکاری در مورد حفاظت از محیط زیست دریایی در برابر آلودگی - مصوب ۱۹۷۸ میلادی (۱۳۷۵ هجری شمسی) - می‌باشند؛

با تصدیق به خطری که انتقالات برون مرزی و دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات متوجه سلامت انسان و محیط زیست منطقه پروتکل می‌نماید و اینکه انتقالات و دفع مزبور، اثرات زیانبار این گونه مواد زائد را از منشأ آنها به کشورهای عبور و کشورهایایی که مواد زاید در آنها دفع یا نگهداری خواهد شد، انتقال می‌دهد؛

با اعتقاد به اینکه کاهش یا کنار گذاشتن تولید مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات، و در صورتی که این امیر میسر نباشد، دفع صحیح آنها از نظر زیست محیطی در محل تولید یا در نزدیکی آن موثرترین راه برای کاهش خطرناکی است که بوسیله مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از جمله انتقالات برون مرزی آنها متوجه سلامت انسان و محیط زیست دریایی می‌شود؛

با تشخیص کامل اینکه هر کشور متعاقد دارای حق حاکمیت برای تحریم ورود یا دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات خارجی در سرزمین خود می‌باشد؛

با تأکید بر اهمیت همکاری و هماهنگی اقدامات منطقه‌ای به منظور نظارت بر انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات بین کشورهای متعاقد و محدودیت واردات مواد زاید از کشورهای غیرمتعاقد برای دفع؛

با توجه به ماده (۱۱) کنوانسیون بازل در مورد کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دفع آنها - مصوب مارس ۱۹۸۹ میلادی (اسفند ۱۳۶۷ هجری شمسی) - و با اعتقاد به روح کنوانسیون یاد شده؛

با آگاهی از مفاد کنوانسیون سازمان ملل متحد در خصوص حقوق دریا - مصوب ۱۹۸۲ میلادی (۱۳۶۱ هجری شمسی) - کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی کشتی‌ها و پروتکل آن (مارپول ۷۳/۷۸) و کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی دریا به وسیله تخلیه مواد زاید و دیگر ضایعات - مصوب ۱۹۷۲ میلادی (۱۳۵۱ هجری شمسی) - و پروتکل آن - مصوب ۱۹۹۶ میلادی (۱۳۷۵ هجری شمسی) -؛

همچنین با در نظر گرفتن اقدامات و موافقتنامه‌های بین‌المللی مربوط به ویژه اعلامیه ریو درباره محیط زیست و توسعه (۱۹۹۲ میلادی) (۱۳۷۱ هجری شمسی) و دستور کار ۲۱؛

با علاقمندی به تحکیم اجرای مواد (۴) و (۵) و با رعایت ماده (۱۹) کنوانسیون منطقه‌ای کویت؛
به شرح زیر توافق نمودند:

ماده ۱- حیطه شمول پروتکل:

۱- این پروتکل در مورد مواد زاید زیر که مشمول انتقالات برون مرزی از منطقه پروتکل یا به آن یا از طریق آن و همچنین دفع آنها هستند، اعمال خواهد شد؛

الف - مواد زیادی ۲ که در هر یک از طبقه‌بندیهای ضمیمه (۱) درج شده‌اند مواد زاید خطرناک خواهند بود مگر اینکه این مواد هیچ‌یک از ویژگی‌های مندرج در ضمیمه (۳) را دارا نباشند؛ و

ب - مواد زیادی که در هر یک از طبقه‌بندیهای ضمیمه (۲) درج شده‌اند، دیگر ضایعات خواهند بود.

۲- مواد زایدی که به سبب رادیواکتیو بودن مشمول سایر نظامهای نظارتی بین‌المللی هستند، از حیثه شمول این پروتکل مستثنی هستند.

۳- مواد زایدی که از تأسیسات ساحلی ناشی شده و تحت شمول پروتکل راجع به آلودگی دریایی ناشی از اکتشاف و استخراج از فلات قاره - مصوب ۱۹۸۹ میلادی (۱۳۶۸ هجری شمسی) - قرار دارند ، از حیثه شمول این پروتکل مستثنی می‌باشند.

۴- هیچیک از مفاد این پروتکل به گونه‌ای تفسیر نخواهد شد به معنای ممنوعیت یا تنظیم انتقالات برون مرزی و دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از طریق زمین یا هوا (که به محیط زیست دریایی منطقه پروتکل وارد نمی‌شود) باشد.

ماده ۲- تعاریف

از نظر این پروتکل :

۱- « مواد زاید » عبارت از مواد یا اجسامی که دفع شده‌اند یا قرار است دفع شوند یا براساس مقررات قوانین ملی لازم است دفع گردند.

۲- « مدیریت » به معنای جمع آوری ، حمل و دفع مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از جمله مراقبت بعدی از محل‌های دفع می‌باشد.

۳- « انتقالات برون مرزی » عبارت است از هرگونه انتقال مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از منطقه‌ای که تحت صلاحیت ملی یک کشور می‌باشد یا از طریق منطقه‌ای که تحت صلاحیت ملی کشور دیگر است یا از طریق منطقه‌ای که تحت صلاحیت ملی هیچ کشوری نمی‌باشد ، به شرطی که حداقل دو کشور در انتقال دخالت داشته باشند.

۴- « مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی » به معنای انجام تمام اقدامات عملی برای تضمین این است که مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات به نحوی مهار شده که موجب حفظ سلامت انسان و محیط زیست در برابر اثرات زیان‌آور ناشی از این گونه ضایعات خواهد شد.

۵- « کشور وارد کننده » عبارت است از هر کشوری که انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات به آن طراحی شده یا به منظور دفع در آن یا برای بارگیری قبل از دفع در منطقه‌ای که تحت صلاحیت ملی هیچ کشوری نمی‌باشد ، در نظر گرفته شده است.

۶- « کشور صادرکننده » عبارت است از هر کشوری که از آن انتقال برون مرز مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات قرار است انجام شود یا انجام شده است .

۷- « کشور عبور » عبارت است از هر کشوری به جز کشور صادرکننده یا واردکننده که از طریق آن انتقال مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات قرار است انجام گردد یا انجام می‌شود.

۸- « کشورهای مربوط » عبارتند از کشورهایی که کشور واردکننده ، صادرکننده یا عبور باشند اعم از آنکه از کشورهای متعاقد باشند یا نباشند.

۹- « واردکننده » عبارت از هر شخصی است که تحت صلاحیت کشور واردکننده می‌باشد و ترتیب ورود مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را می‌دهد.

۱۰- « صادرکننده » عبارت از هر شخصی است که تحت صلاحیت کشور صادرکننده می‌باشد و ترتیب صدور مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را می‌دهد.

۱۱- « تولیدکننده » عبارت از هر شخصی است که فعالیتهای وی باعث تولید مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات می‌شود یا در صورتی که شخص مزبور ناشناخته باشد شخصی که این ضایعات را تحت تملک و یا کنترل دارد.

۱۲- « دفع کننده » عبارت است از هر شخصی که مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات برای وی حمل می‌شود و دفع آن ضایعات را انجام می‌دهد.

- ۱۳- « دفع » عبارت است از هرگونه عملیاتی که در ضمیمه (۴) این پروتکل مشخص گردیده است.
- ۱۴- « حمل کننده » عبارت است از هر شخصی که حمل و نقل مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را انجام می‌دهد.
- ۱۵- « شخص » عبارت از هر شخص حقیقی یا حقوقی است.
- ۱۶- « کشتی » عبارت است از هر نوع شناوری که در محیط زیست دریایی عمل می‌کند و شامل قایقهای هیدروفویل ، هاورکرافتها، زیردریایی‌ها ، قایقهای شناور و سکوهای شناور یا ثابت می‌باشد.
- ۱۷- « منطقه پروتکل » عبارت است از منطقه‌ای که در ماده (۳) این پروتکل تعریف شده است.
- ۱۸- « کشور متعاقد » عبارت است از هر کشوری که عضو این پروتکل شده است.
- ۱۹- « کنوانسیون » عبارت است از کنوانسیون منطقه‌ای کویت برای همکاری در مورد حفاظت از محیط زیست دریایی در برابر آلودگی - مصوب ۱۹۷۸ میلادی (۱۳۵۷ هجری شمسی) - می‌باشد.
- ۲۰- « شورا » عبارت است از رکن سازمان متشکل از کشورهای متعاقد که طبق ماده (۱۶) کنوانسیون تشکیل شده است.
- ۲۱- « سازمان » عبارت است از سازمان منطقه‌ای برای حفاظت از محیط زیست دریایی که طبق ماده (۱۶) کنوانسیون تشکیل شده است.
- ۲۲- « مرجع صالح » عبارت است از مرجع ملی که در ماده (۱) کنوانسیون تعریف شده است یا مرجع یا مراجعی که در دولتکشور متعاقد از سوی مرجع ملی منصوب شده و مسئول اجرای تعهدات و وظایفی است که در این پروتکل تصریح شده است.
- ۲۳- « رهنمودهای فنی منطقه‌ای » عبارت است از رهنمودهایی برای مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی که به موجب بند (پ) ماده (۱۴) این پروتکل وضع شده است.
- ۲۴- « تأسیسات دریافت منطقه‌ای » عبارت از هرگونه تأسیسات به وجود آمده بر مبنای ابتکار منطقه‌ای برای دریافت ضایعات و تدارک خدمات برای بیش از یک کشور متعاقد است.
- ۲۵- « حمل و نقل غیرقانونی » عبارت از هرگونه انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات به گونه‌ای که در ماده (۱۰) این پروتکل مشخص شده است.
- ماده ۳- منطقه شمول
- منطقه‌ای که این پروتکل در مورد آن اعمال می‌شود (از این پس « منطقه پروتکل » نامیده می‌شود) عبارت است از منطقه دریایی به گونه‌ای که در بند (الف) ماده (۲) کنوانسیون تعریف شده به اضافه آبهای کهدر سمت خشکی خطوط مبدأیی قرار دارد که از آن پهنای دریای سرزمینی کشورهای متعاقد اندازه‌گیری می‌شود و در مورد بستر رودخانه تا حد آبهای شیرین و از جمله مناطق جزر و مدی ، باتلاقهای شور ، خورها و مصب خورها امتداد می‌یابد.
- ماده ۴- تعهدات کلی
- ۱- کشورهای متعاقد با در نظر گرفتن جنبه‌های اجتماعی ، فنی و اقتصادی از به حداقل رسیدن تولید مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات اطمینان حاصل خواهند کرد.
  - ۲- هر کشور متعاقد کلیه اشخاصی را که تحت صلاحیت ملی آن قرار دارند، از حمل و نقل یا دفع مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات منع خواهد کرد مگر این قبیل اشخاص مجاز به انجام چنین عملیاتی باشند.
  - ۳- هر کشور متعاقد اقدامات مقتضی را اتخاذ خواهد نمود تا اطمینان حاصل نماید که اشخاصی که به مدیریت مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات تحت صلاحیت ملی آن اشتغال دارند اقدامات ضروری را برای جلوگیری از ایجاد آلودگی ناشی از مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعاتی که حاصل چنین مدیریتی می‌باشد و در صورت ایجاد آلودگی ، برای کاهش عواقب آن برای سلامت انسان و محیط زیست اتخاذ می‌کنند.

۴- هر کشور متعهد مقرر خواهد نمود که مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعاتی که قرار است مشمول انتقال برون مرزی قرار گیرد مطابق قواعد و استانداردهای بین المللی که به طور عمومی پذیرفته و به رسمیت شناخته شده‌اند بسته‌بندی گردد، برچسب زده شود و حمل گردد.

۵- هر کشور متعهد مقرر خواهد نمود که انتقال مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات همراه با سند انتقال از جایی که انتقال برون مرزی آغاز می‌گردد تا محل دفع آنها انجام پذیرد.

۶- کشورهای متعهد از کنترل مؤثر تأسیسات حمل و نقل و دفع مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از جمله بازرسی و نظارت مرتب و روزمره بر اثرات زیست محیطی این عملیات اطمینان حاصل خواهند نمود.

۷- هر کشور متعهد مقرر خواهد نمود که مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعاتی که قرار است صادر شود، در کشور واردکننده یا هر جای دیگر، به نحو صحیح زیست محیطی کنترل می‌شود.

۸- کشورهای متعهد در نظارت بر اثرات مدیریت مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات بر سلامت انسان و محیط زیست همکاری خواهند کرد.

۹- کشورهای متعهد در توسعه برنامه‌های فنی و سایر کمک‌های مربوط به مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی همکاری خواهند نمود.

۱۰- کشورهای متعهد حمل و نقل غیرقانونی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را جرم به شمار خواهند آورد.

۱۱- هر کشور متعهد به منظور اجرای مفاد این پروتکل، اقدامات قانونی و اداری مناسب و اقدامات دیگری از جمله اقداماتی برای جلوگیری و مجازات اعمال مغایر با این پروتکل را اتخاذ خواهد نمود.

۱۲- هر کشور متعهد مرع صالح خود را که مسئول انجام تعهدات و وظایف مقرر در پروتکل است، تعیین خواهد نمود.

۱۳- کشورهای متعهدی که حق خود را به منظور اعمال ممنوعیت واردات مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات برای دفع اعمال می‌کنند، کشورهای متعهد دیگر را بطور مستقیم یا از طریق سازمان به طور کتبی مطلع خواهند نمود. کشورهای متعهد از صدور مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات به کشورهای متعهدی که ورود مواد زاید مزبور را ممنوع کرده‌اند، جلوگیری خواهند کرد یا مجوز صدور آنها را صادر نخواهند نمود.

۱۴- هیچیک از مفاد این پروتکل به هیچ‌وجه تأثیری بر حق حاکمیت کشورهای متعهد بر دریای سرزمینی آنها که طبق حقوق بین الملل مشخص شده است و حقوق حاکمیت و صلاحیتی که کشورهای متعهد در مناطق انحصاری اقتصادی و فلات قاره خود مطابق حقوق بین الملل دارد و اعمال آزادی‌ها و حقوق دریانوردی توسط کشتی‌ها و هواپیماهای کلیه کشورها به گونه‌ای که در حقوق بین الملل پیش‌بینی شده و در اسناد بین المللی مربوط انعکاس یافته، نخواهد داشت.

ماده ۵- ممنوعیت ورود

۱- واردات مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از کشورهای غیرمتعهد به داخل منطقه پروتکل یا عبور این مواد از این منطقه به منظور دفع نهایی توسط هر کشور متعهد ممنوع است.

۲- کشورهای متعهد می‌توانند مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را به منظور احیای منابع، بازیافت مواد، بازسازی، استفاده مجدد مستقیم یا استفاده‌های ثانوی از کشورهای غیرمتعهد از طریق منطقه پروتکل وارد نمایند مشروط بر اینکه:

الف - کشور واردکننده دارای تأسیسات و توانایی فنی برای مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی طبق رهنمودهای فنی منطقه‌ای باشد و تأسیسات مزبور با مشورت مرجع صالح کشور واردکننده نزد سازمان به ثبت رسیده باشد؛

ب - کشور صادرکننده فاقد توانایی فنی، تأسیسات لازم یا محل‌های مناسب دفع برای دفع صحیح مواد زاید و خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی باشد؛ و

پ - انتقال برون مرزی مواد زاید طبق کلیه موافقتنامه‌های بین المللی مربوط و قوانین ملی صورت پذیرد.

ماده ۶- ممنوعیت دفع

۱- دفع مواد زاید خطرناک در منطقه پروتکل ممنوع است ، مگر اینکه دفع این مواد به منظور عملیاتی که در بخش (ب) ضمیمه (۴) مشخص شده است ، صورت بگیرد.

۲- در راستای نظامهای حقوقی بین‌المللی مربوط ، کلیه کشتی‌ها موظف به فراهم نمودن تأسیسات دریافت منطقه / ملی می‌باشند. به منظور دریافت اینگونه مواد زاید و مواد زاید بنادر ، تأسیسات مناسب منطقه‌ای و یا ملی فراهم خواهد گردید. کشورهای متعاقد می‌تواند برای خدمات ارائه شده در تأسیسات دریافت به خاطر مدیریت مواد زاید ، با در نظر گرفتن مقررات ملی و رهنمودهای فنی منطقه‌ای هزینه‌هایی را وضع نمایند.

۳- دفع دیگر ضایعات مستلزم اخذ مجوز اولیه‌ای است که توسط مرجع صالح هر کشور متعاقد طبق رهنمودهای فنی منطقه‌ای ارائه می‌گردد.

ماده ۷- صدور مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات به کشورهای غیرمتعاقد

صدور مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات بوسیله کشور متعاقد به کشور غیرمتعاقد امکانپذیر است ، مشروط بر اینکه : الف - کشور صادرکننده از طریق سازمان ، سایر کشورهای مربوط را از قصد خود برای صدور مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات آگاه سازد ؛

ب - کشور واردکننده دارای تأسیسات و توانایی فنی برای مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی باشد ؛ و

پ - انتقال برون مرزی طبق مقررات کنوانسیون بازل در خصوص کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دفع آنها و سایر موافقتنامه‌های بین‌المللی مربوط و قوانین ملی انجام گردد.

ماده ۸- انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات بین کشورهای متعاقد

۱- به استثنای موادی که در بند (۲) زیر پیش‌بینی گردیده ، هیچ کشور متعاقدی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات را به هیچ کشور متعاقد دیگری صادر نخواهد کرد مگر در موارد زیر :

الف - رهنمودهای فنی منطقه‌ای از سوی شورا به تصویب رسیده باشد ؛

ب - کشور واردکننده دارای تأسیسات و توانایی فنی برای مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی طبق رهنمودهای فنی منطقه‌ای باشد و تأسیسات مزبور با مشورت مرجع صالح کشور واردکننده نزد سازمان به ثبت رسیده باشد ؛

پ - کشور صادرکننده فاقد توانایی فنی و تأسیسات لازم یا محللهای مناسب دفع برای دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات طبق رهنمودهای فنی منطقه‌ای باشد.

۲- مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات می‌تواند توسط یک کشور متعاقد به کشور متعاقد دیگر برای عملیاتی که در بخش (ب) ضمیمه (۴) مشخص گردیده است ، صادر گردد.

۳- کشور صادرکننده بطور مستقیم یا از طریق سازمان هرگونه انتقال برون مرزی پیشنهادی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات را بطور کتبی به کشورهای متعاقد مربوط اطلاع خواهد داد. این اطلاعیه شامل اعلامیه و اطلاعات مندرج در بخش (الف) ضمیمه (۵) خواهد بود. تنها ارسال یک اطلاعیه به هر کشور متعاقد مربوط و ارسال رونوشت آن به سازمان کافی خواهد بود.

۴- کشور واردکننده پاسخ خود را مبنی بر قبول انتقال مواد با یا بدون شرایط ، عدم صدور مجوز برای انتقال یا درخواست اطلاعات بیشتر بطور کتبی به اطلاع‌دهنده ارائه خواهد داد. رونوشت پاسخ نهایی کشور واردکننده به مراجع صالح کشورهای مربوط به سازمان ارسال خواهد شد.

۵- هر کشور عبور که کشور متعاقد نیز می‌باشد ، وصول اطلاعیه را بلادرنگ به اطلاع‌دهنده اعلام خواهد کرد. پس از آن کشور عبور می‌تواند ظرف سی روز پاسخ خود را مبنی بر قبول انتقال یا بدون شرایط ، عدم صدور مجوز برای انتقال یا درخواست اطلاعات بیشتر به طور کتبی به اطلاع‌دهنده ارائه دهد . کشور صادرکننده تا زمانی که رضایت کتبی

کشور عبور را دریافت نداشته است شروع انتقال برون مرزی را اجازه نخواهد داد. بهر حال چنانچه در هر زمانی کشور متعاقد تصمیم بگیرد که در مورد انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات بطور کلی یا تحت شرایط ویژه تقاضای رضایت کتبی قبلی نماید یا شرایط خود را در این خصوص اصلاح نماید، سایر کشورهای متعاقد را بلادرنگ از تصمیم خود آگاه خواهد ساخت. در مورد اخیر چنانچه کشور صادرکننده ظرف مدت سی روز از تاریخ دریافت اطلاعیه از سوی کشور عبور، پاسخی دریافت ندارد، کشور صادرکننده می‌تواند اجازه صدور را از طریق کشور عبور بدهد.

۶- نسخه‌ای از اسناد انتقال مندرج در بخش (ب) ضمیمه (۵) به همراه اطلاعیه به سازمان ارسال خواهد شد.

۷- هرگونه انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک و یا دیگر ضایعات تحت پوشش بیمه، وجه‌الضمان یا ضمانتنامه‌های دیگری که ممکن است به وسیله کشور واردکننده یا کشور عبور مقرر شده باشد، قرار خواهد گرفت.

۸- کشورهای متعاقد به منظور نیل به اهداف این ماده با یکدیگر همکاری خواهند کرد و در ارتقای مدیریت صحیح مواد زاید و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی طبق رهنمودهای فنی منطقه‌ای تلاش خواهند کرد.

ماده ۹- استفاده طرف ثالث از تأسیسات بندری

چنانچه تأسیسات بندری در داخل منطقه پروتکل برای صدور مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات استفاده شود، هر کشور متعاقدی که دارای صلاحیت ملی بر این تأسیسات باشد و آگاهانه استفاده از چنین تأسیساتی را مجاز یا ممنوع کرده باشد، از نظر این پروتکل به عنوان کشور صادرکننده تلقی خواهد شد.

ماده ۱۰- حمل و نقل غیرقانونی

۱- از نظر این پروتکل، هرگونه انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات که مغایر با این پروتکل و مقررات کلی حقوق بین‌الملل باشد، به عنوان حمل و نقل غیرقانونی تلقی خواهد شد.

۲- در موردی که انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات در نتیجه نحوه عمل صادرکننده یا تولیدکننده، به عنوان حمل و نقل غیرقانونی تلقی گردد، کشور صادرکننده اطمینان حاصل خواهد نمود که ظرف مدت سی روز از تاریخی که کشور صادرکننده در مورد حمل و نقل غیرقانونی مطلع شده یا ظرف هر مدتی که کشورهای مربوط ممکن است پذیرفته باشند، مواد زاید مورد نظر:

الف - توسط صادرکننده یا تولیدکننده یا در صورت لزوم به وسیله خود آن کشور به کشور صادرکننده بازگردانده می‌شود، یا، اگر این کار عملی نباشد؛

ب - طبق مفاد این پروتکل به گونه دیگری دفع می‌گردد.

بدین منظور کشورهای مربوط به بازگرداندن این قبیل مواد زاید به کشور صادرکننده مخالفت نکرده و یا مانع آن نخواهند شد یا از آن جلوگیری نخواهند کرد.

۳- در مواردی که انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات در نتیجه عمل واردکننده یا دفع‌کننده به عنوان حمل و نقل غیرقانونی تلقی گردد، کشور واردکننده اطمینان حاصل خواهد نمود که مواد زاید مورد نظر توسط واردکننده یا دفع‌کننده یا در صورت لزوم توسط خود آن کشور طی مدت سی روز از تاریخی که کشور واردکننده متوجه حمل و نقل غیرقانونی شده است یا ظرف هر مدت دیگری که کشورهای مربوط ممکن است پذیرفته باشند، به گونه صحیح از نظر زیست محیطی دفع گردیده است.

بدین منظور کشورهای مربوط در صورت لزوم در دفع مواد زاید به گونه صحیح از نظر زیست محیطی با یکدیگر همکاری خواهند کرد.

۴- در مواردی که مسئولیت حمل و نقل غیرقانونی را نتوان به صادرکننده یا تولیدکننده یا واردکننده یا دفع‌کننده نسبت داد، کشورهای مربوط از طریق همکاری اطمینان حاصل خواهند کرد که مواد زاید مورد نظر در اسرع وقت به گونه صحیحی از نظر زیست محیطی در کشور صادرکننده یا در کشور واردکننده یا هر جای دیگری که مقتضی شناخته شود، دفع گردیده است.

۵- هر کشور متعاهدی قانون ملی / داخلی مناسبی را برای جلوگیری از حمل و نقل غیرقانونی و مجازات آن وضع خواهد نمود. کشورهای متعاهد به منظور نیل به اهداف این ماده با یکدیگر همکاری خواهند نمود.

ماده ۱۱- وظیفه در قبال ورود مجدد

هرگاه انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعاتی که مورد قبول کشورهای مربوط می‌باشد، با رعایت مفاد این پروتکل نتواند مطابق با شرایط قرارداد به اتمام رسد، چنانچه ظرف مدت سی روز از تاریخی که کشور واردکننده مراتب را به اطلاع کشور صادرکننده و سازمان رسانده، نتوان ترتیبات دیگری برای دفع آنها به گونه صحیح از نظر زیست‌محیطی ایجاد کرد، کشور صادرکننده اطمینان حاصل خواهد نمود مواد زاید موردنظر بوسیله صادرکننده به کشور صادرکننده بازگردانده می‌شود. بدین منظور کشور صادرکننده و کشور عبور مانع برگشت این قبیل مواد زاید به کشور صادرکننده نخواهد شد.

ماده ۱۲- اتخاذ سایر محدودیت‌ها

به منظور حفاظت بهتر از سلامت انسان و محیط زیست، هیچیک از مفاد این پروتکل، هر کشور متعاهد را از وضع شرایط دیگری که در راستای مفاد این پروتکل بوده و طبق کنوانسیون بازل در خصوص کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دفع آنها و قواعد حقوق بین‌الملل می‌باشند، منع نخواهند کرد.

ماده ۱۳- ترتیبات سازمانی

سازمان علاوه بر موارد دیگر، موارد زیر را انجام خواهد داد:

- ۱- برقراری تماس با مراجع صالح در کشورهای متعاهد در مورد اجرای این پروتکل؛
- ۲- تدارک آموزش متخصصان ملی به ویژه برای نظارت و اجرای مفاد این پروتکل؛
- ۳- ترتیب تدارک کمک و راهنمایی حقوقی و فنی به کشورهای متعاهد برای اجرای مؤثر این پروتکل در صورت درخواست؛

۴- ارتقای شبکه و توانایی‌های منطقه‌ای با منظور تبادل داده‌ها و اطلاعات مرتبط با این پروتکل؛

۵- نگهداری دفتر ثبت ویژه تأسیسات دفع در کشورهای متعاهدی که دارای توانایی فنی کافی برای مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست‌محیطی به گونه‌ای هستند که در رهنمودهای فنی منطقه‌ای مقرر شده، با مشورت مراجع صالح؛

۶- برقراری نظام نظارتی واحد برای انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات در منطقه پروتکل؛

۷- تسهیل ایجاد تأسیسات دریافت منطقه‌ای با همکاری نزدیک کشورهای متعاهد و سازمانهای منطقه‌ای / بین‌المللی مربوط؛

۸- تهیه گزارشهایی بر مبنای اطلاعات دریافتی از کشورهای متعاهد در مورد اجرای این پروتکل و ارائه آنها به شورا؛

۹- ایجاد و برقراری ارتباط با سازمانهای بین‌المللی و منطقه‌ای مربوط و سازمانهای خصوصی مربوط در خارج از کشورهای متعاهد، از جمله تولیدکنندگان و حمل‌کنندگان مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات؛

۱۰- ایجاد و برقراری ارتباط با دبیرخانه کنوانسیون بازل در خصوص کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دفع آنها؛ و

۱۱- انجام وظایف دیگری که ممکن است برای اجرای این پروتکل بوسیله شورا به آن محول شود.

ماده ۱۴- وظایف شورا

شورا وظایف زیر را انجام خواهد داد:

الف - بازنگری اجرای پروتکل و بررسی کارایی اقدامات اتخاذ شده و نیاز به اتخاذ اقدامات دیگری از جمله الحاق ضمایم؛

ب - تصویب، بازنگری و اصلاح هر ضمیمه این پروتکل در صورت لزوم؛

پ - تصویب، تجدیدنظر و اصلاح رهنمودهای نفی و منطقه‌ای؛ و

ت - انجام سایر وظایفی که برای اجرای این پروتکل ممکن است مقتضی باشند.

ماده ۱۵- مقررات کلی

- ۱- مفاد کنوانسیون مربوط به هر پروتکلی در مورد این پروتکل اعمال خواهد شد .
- ۲- روش انجام اصلاحات پروتکلها و ضمایم آنها که طبق مواد (۲۰) و (۲۱) کنوانسیون اتخاذ گردیده است، در مورد این پروتکل اعمال خواهد شد.
- ۳- آیین کار و مقررات مالی که به موجب ماده (۲۲) کنوانسیون اتخاذ گردیده است ، و اصلاحات آنها در مورد این پروتکل اعمال خواهد شد.
- ۴- ضمایم ، بخش لاینفک این پروتکل را تشکیل می‌دهند، مگر اینکه در آنها بطور صریح به گونه دیگری قید شده باشد.

ماده ۱۶- مقررات نهایی

- ۱- این پروتکل در تهران ، جمهوری اسلامی ایران ، از تاریخ ۱۷ مارس تا ۱۴ ژوئن ۱۹۹۸ میلادی برابر با ۱۸ ذیقعدہ ۱۴۱۸ تا ۱۹ صفر ۱۴۱۹ هجری قمری (۲۶ اسفند ۱۳۷۶ تا ۲۵ خرداد ۱۳۷۷ هجری شمسی) برای امضای هر کشور عضو کنوانسیون مفتوح خواهد بود.
  - ۲- این پروتکل منوط به تنفیذ ، پذیرش ، تصویب یا الحاق نزد دولت کویت سپرده خواهد شد و دولت کویت وظایف امین اسناد را طبق ماده (۳۰) کنوانسیون عهده‌دار خواهد بود.
  - ۳- این پروتکل در نودمین روز پس از تاریخ سپردن حداقل پنج سند تنفیذ ، پذیرش یا تصویب پروتکل یا الحاق به آن از سوی کشورهای موضوع بند (۱) این ماده لازم‌الاجرا خواهد گردید.
  - ۴- این پروتکل پس از تاریخ سپردن پنج سندتنفیذ ، پذیرش یا تصویب یا الحاق به این پروتکل ، در مورد هر کشور موضوع بند (۱) این ماده ، در نودمین روز پس از تاریخ سپردن سند تنفیذ ، پذیرش ، تصویب یا الحاق توسط آن کشور لازم‌الاجرا خواهد شد.
- در تأیید مراتب فوق ، امضاءکنندگان تام‌الاختیار امضاءکننده زیر که از سوی دولتهای متبوع خود بطور مقتضی مجاز می‌باشند این پروتکل را امضاء نموده‌اند.
- این پروتکل در تهران در تاریخ هفدهم مارس یکهزار و نهصد و نود و هشت میلادی برابر با هجدهم ذیقعدہ کیهزار و چهارصد و هجده قمری (۲۶ اسفند ۱۳۷۶ هجری شمسی) به سه زبان عربی ، انگلیسی و فارسی که هر سه متن از اعتبار یکسانی برخوردارند ، تنظیم گردیده است.

ضمیمه ۱

طبقه‌بندی مواد زایدی که باید کنترل شوند

دسته‌های مواد زاید

- Y1 - مواد زاید بیمارستانی ناشی از مراقبتهای پزشکی در بیمارستها ، مراکز پزشکی و درمانگاهها .
- Y2 - مواد زاید ناشی از تهیه و تولید فرآورده‌های دارویی
- Y3 - فرآورده‌هایی دارویی ، موادمخدر و داروهای زاید
- Y4 - مواد زاید ناشی از تولید ، ترکیب و استفاده از سموم و داروهای گیاهی
- Y5 - مواد زاید ناشی از تولید ، ترکیب و استفاده از نگهدارنده‌های شیمیایی چوب
- Y6 - مواد زاید ناشی از تولید ، ترکیب و استفاده از حلالهای آبی
- Y7 - مواد زاید ناشی از به عمل‌آوری حرارتی و گرمکاری مواد حاوی ترکیبات سیانید
- Y8 - روغنهای معدنی زایدی که برای موارد استفاده اصلی خود مناسب نیستند
- Y9 - مواد زاید روغنی در آب ، مخلوط آب و هیدروکربن‌ها و امولوسیونها

- Y10 - مواد زاید و اشیای حاوی یا آلوده به ترتیبات بی‌فنیل‌های پلی‌کلرینه (PCBs) و یا ترفنیل‌های پلی‌کلرینه (PCTs) و یا بی‌فنیل‌های پلی‌برومینه (PBBS)
- Y11 - مواد زاید قیری حاصل از پالایش، تقطیری و به عمل‌آوری حرارتی
- Y12 - مواد زاید ناشی از تولید، ترکیب و استفاده از جوهرها، رنگها، رنگدانه‌ها، لاکها و جلادهنده‌ها
- Y13 - مواد زاید ناشی از تولید، ترکیب و استفاده از رزینها، لاستیکها، نرم‌کننده‌ها و چسبها
- Y14 - مواد زاید شیمیایی حاصل از تحقیقات و توسعه یا فعالیتهای آموزشی که ناشناخته و یا جدید هستند و اثرات آنها بر روی انسان و یا محیط زیست شناخته نشده است.
- Y15 - مواد زاید ناشی از مواد قابل انفجار که مشمول قوانین دیگر نمی‌شوند.
- Y16 - مواد زاید ناشی از تولید، ترکیب و استفاده از مواد شیمیایی عکاسی و مواد عکسبرداری
- Y17 - مواد زاید ناشی از به عمل‌آوری سطحی فلزات و پلاستیکها
- Y18 - پس‌ماندهای ناشی از عملیات دفع مواد زاید صنعتی
- مواد زایدی که به عنوان ماده اصلی حاوی مواد زیر است
- Y19 - کربونیل‌های فلزی
- Y20 - بریلیم و ترکیبات آن
- Y21 - ترکیبات کروم شش ظرفیتی
- Y22 - ترکیبات مس
- Y23 - ترکیبات روی
- Y24 - آرسنیک و ترکیبات آن
- Y25 - سلنیم و ترکیبات آن
- Y26 - کادمیوم و ترکیبات آن
- Y27 - آنتیموان و ترکیبات آن
- Y28 - تلور و ترکیبات آن
- Y29 - جیوه و ترکیبات آن
- Y30 - تالیوم و ترکیبات آن
- Y31 - سرب و ترکیبات آن
- Y32 - ترکیبات معدنی فلوئور به استثنای فلورید کلسیم
- Y33 - ترکیبات معدنی سیانید
- Y34 - محلول‌های اسیدی یا اسیدهای جامد
- Y35 - محلول‌های بازی یا بازهای جامد
- Y36 - پنبه نسوز (غبار و فیبر)
- Y37 - ترکیبات آلی فسفر
- Y38 - ترکیبات آلی سیانید
- Y39 - فنل‌ها، ترکیبات فنل‌ها از جمله کروفنل‌ها
- Y40 - اترها
- Y41 - حلال‌های آلی هالوژنه
- Y42 - حلال‌های آلی به استثنای حلال‌های هالوژنه
- Y43 - هر عضوی از دی‌بنزو فوران‌های پلی‌کلرینه
- Y44 - هر عضوی از دی‌بنزو - پی - دی اکسیل‌های پلی‌کلرینه

Y45 - ترکیبات آلی هالوژنه غیر از مواد موضوع این ضمیمه (مثل Y39، Y41، Y42، Y43، Y44)

Y46 - ترکیبات آلی قلع (TBT)

ضمیمه ۲

طبقه‌بندی مواد زایدی که مستلزم توجه خاص می‌باشند

Y47 - مواد زاید جمع‌آوری شده از لوازم و اثاثیه خانگی

Y48 - پس‌مانده‌های ناشی از سوزاندن مواد زاید خانگی

Y49 - مواد زاید ناشی از حفاری، تغییر محل سکونت، فعالیتهای کشاورزی و عملیات صنعتی که در ضمیمه (۱) و یا

(۳) مشخص نشده‌اند.

ضمیمه ۳

فهرست مشخصات مواد خطرناک

مشخصات	کد	طبقه‌بندی سازمان ملل متحد ³
<p>قابل انفجار</p> <p>ماده یا ماده زاید قابل انفجار، ماده یا ماده زاید جامد یا مایعی (یا مخلوطی از ماده و ماده زاید) است که به خودی خود مستعد تولید گاز در واکنش شیمیایی در چنان دما و فشار و سرعتی است که باعث صدمه به محیط اطراف می‌شود.</p>	H1	۱
<p>مایعات قابل اشتعال</p> <p>واژه قابل اشتعال دارای همان معنی «آتش‌زا» است. مایعات قابل اشتعال، مایعات یا مخلوطی از مایعات یا مایعات حاوی جامدات در محلول یا سوسپانسیون می‌باشند که تولید بخار قابل اشتعالی در دمای کمتر از ۶۰/۵^o درجه سانتیگراد، برای آزمایشهای در محیط بسته، یا کمتر از ۶۵/۶^o درجه سانتیگراد، برای آزمایشهای در محیط باز، می‌کنند (مثل رنگها، جلادهنده‌ها، الکلها و غیره، ویژگی‌های خطرناک بودنشان به گونه دیگری طبقه‌بندی می‌شوند)، (از آنجایی که نتایج آزمایشهای در محیطهای باز و بسته بطور دقیق قابل مقایسه نیستند و حتی نتایج انفرای آزمایشی واحد هم اغلب متفاوت می‌باشد، مقررات متفاوتی با اعداد ذکر شده فوق، برای نشان دادن تفاوت‌های مزبور در چارچوب این تعریف می‌گنجد</p>	H3	۳
جامدات قابل اشتعال	H4/1	۱/۴

جامدات یا مواد زاید جامد ، غیر از آنهایی که به عنوان مواد قابل انفجار طبقه‌بندی می‌شوند و تحت شرایطی که هنگام جابجایی با آن مواجه می‌شوند به راحتی قابل احتراقند یا ممکن است در اثر اصطکاک باعث ایجاد آتش‌سوزی شوند یا به ایجاد آن کمک کنند.		
مواد یا مواد زایدی که خود به خود قابل احتراقند مواد یا مواد زایدی که خود به خود تحت شرایطی طبیعی که در جابجایی با آن مواجه می‌گردند گرم می‌شوند ، یا در مجاورت با هوا گرم شده و سپس آتش می‌گیرند .	H4/2	۲/۴
مواد یا مواد زایدی که در اثر تماس با آب گازهای قابل اشتعال متصاعد می‌کنند مواد یا مواد زایدی که در اثر فعل و انفعال با آب ، خود به خود مشتعل می‌شوند یا مقادیر خطرناکی گازهای قابل اشتعال متصاعد می‌کنند.	H4/3	۳/۴
اکسیدکننده‌ها مواد یا مواد زایدی که اگر چه الزاماً خودشان قابل احتراق نیستند، ممکن است بطور کلی با آزاد کردن اکسیژن باعث احتراق سایر مواد بشوند یا به احتراق آنها کمک کنند.	H5/1	۱/۵
پراکسیدهای آلی مواد یا مواد زاید آلی که دارای ساختمان $O - O$ - دو ظرفیتی می‌باشند. این مواد از نظر حرارتی ناپایدارند و ممکن است تحت واکنش‌های گرمازا بطور سریع و خود به خود تجزیه شوند .	H5/2	۲/۵
مواد سمی (حاد) مواد یا مواد زایدی که در اثر بلعیدن یا تنفس یا تماس با پوست بدن باعث مرگ ، زخم‌های وخیم یا آسیب جسمانی می‌شوند.	H6/1	۱/۶
مواد عفونت‌زا مواد یا مواد زایدی که حاوی میکروارگانیسم‌های زنده یا سموم آنها هستند و به عنوان عامل بیماری‌زا در حیوانات یا انسانها شناخته شده یا بیماری‌زا بودن آنها مورد تردید است.	H6/2	۲/۶
خورنده‌ها	H8	۸

مواد یا مواد زایدی که از طریق واکنش شیمیایی در صورت تماس با بافت زنده باعث بروز صدمات جدی می‌شوند یا در صورت نشت از لحاظ مادی باعث ایجاد صدمه یا حتی تخریب سایر مواد یا وسایل حمل و نقل می‌شوند و ممکن است خطرات دیگری نیز به بار آورند.		
آزادسازی گازهای سمی در اثر تماس با هوا یا آب مواد یا مواد زایدی که در اثر فعل و انفعال با آب یا هوا، مقادیر خطرناکی گازهای سمی متصاعد می‌کنند.	H10	۹
مواد سمی (تأخیری یا مزمن) مواد یا مواد زایدی که در صورت تنفس یا بلعیدن یا جذب پوستی ممکن است اثرات تأخیری یا مزمن از جمله سرطان‌زایی داشته باشند.	H11	۹
سموم محیطی واد یا مواد زایدی که در صورت انتشار اثرات زیانبار فوری یا تأخیری بر محیط زیست از طریق تجمع زیستی و یا اثرات سمی بر روی سیستم‌های زنده داشته یا ممکن است داشته باشند.	H12	۹
موادی که به هر طریق بعد از دفع مواد دیگر، دارای هریک از خصوصیات فهرست شده فوق باشند (مانند شیرابه زباله)	H13	۹

آزمایشات

خطرات بالقوه انواع خاصی از مواد زاید هنوز به طور کامل ثبت نشده است و آزمایشاتی برای تعیین کمی این خطرات وجود ندارد. تحقیقات بیشتری برای بهبود روشهایی به منظور شناختن خطرات بالقوه این مواد زاید برای انسان و یا محیط زیست لازم است. آزمایشهای استاندارد در رابطه با اجسام و مواد خالص طرح‌ریزی شده است. بسیاری از کشورها آزمایشهای ملی را توسعه داده‌اند که می‌تواند در مورد مواد مندرج در ضمیمه (۱) به کار رود تا وجود هرگونه مشخصات فهرست شده در این ضمیمه را نشان دهد.

ضمیمه ۴

عملیات دفع

الف - عملیاتی که امکان ترمیم منابع، بازیافت، احیاء، استفاده مجدد مستقیم یا سایر موارد استفاده را میسر نمی‌کند. بخش (الف) شامل تمام عملیات دفعی است که در عمل اتفاق می‌افتد.

D1 - دفع در داخل یا روی زمین (بطور مثال دفن در زمین و غیره).

D2 - به عمل‌آوری در زمین (بطور مثال تجزیه بیولوژیکی مواد دفعی مایع یا لجنی در خاک و غیره).

D3 - تزریق عمیق (بطور مثال تزریق مواد قابل تلمبه‌زنی در داخل چاهها، گنبد‌های نمکی که به صورت طبیعی در مخازن یافت می‌شوند و غیره).

D4 - نگهداری روی سطح زمین (بطور مثال قراردادن مایع یا سیالات دورریختنی در داخل حفره‌های بزرگ، برکه‌ها یا کولابها و غیره).

- D5 - محللهای مخصوص طراحی شده برای دفن در زمین (بطور مثال قراردادن در داخل اتاقکهای خطی کهاز همدیگر و محیط اطرافشان جدا می‌باشند و غیره) .
- D6 - آزادسازی در داخل یک پیکره آبی به غیر از دریاها / اقیانوسها .
- D7 - آزادسازی در داخل دریاها / اقیانوسها از جمله جا دادن در کف دریا .
- D8 - به عمل‌آوری زیستی که در جای دیگری در این ضمیمه مشخص نشده است و منجر به ترکیبات یا مخلوط نهایی می‌شود که بوسیله هریک از عملیات مندرج در بخش (الف) دفع می‌شود.
- D9 - به عمل‌آوری فیزیکی شیمیایی که در جای دیگری از این ضمیمه مشخص نشده است و منجر به ترکیبات یا مخلوط نهایی می‌شود که بوسیله هریک از عملیات مندرج در بخش (الف) دفع می‌شود. (بطور مثال تبخیر خشک نمودن ، تکلیس « تبدیل به آهک نمودن » خنثی نمودن ، رسوب‌دادن و غیره) .
- D10 - سوزاندن بر روی زمین .
- D11 - سوزاندن در دریا .
- D12 - انبارنمودن دائمی (بطور مثال قراردادن ظروف در معادن و غیره) .
- D13 - مخلوط‌کردن یا بهم زدن قبل از انجام هرگونه عملیات مندرج در بخش (الف) .
- D14 - بسته‌بندی مجدد قبل از انجام هرگونه عملیات مندرج در بخش (الف) .
- D15 - انبارنمودن در ارتباط با هرگونه عملیات مندرج در بخش (الف) .
- ب - عملیاتی که ممکن است به ترمیم منابع ، بازیافت ، احیاء ، استفاده مجدد مستقیم یا سایر موارد استفاده منجر شود.
- بخش (ب) شامل تمام عملیات مربوط به مواردی است که از نظر قانونی مواد زاید خطرناک تعریف یا تلقی می‌شود و در غیراینصورت منجر به عملیات مندرج در بخش (الف) می‌گردد.
- R1 - استفاده به عنوان سوخت (به جز در موارد سوزاندن مستقیم) یا به عنوان روشهای دیگر تولید انرژی .
- R2 - بازیافت / احیای حلال‌ها .
- R3 - بازیافت / احیای مواد آلی که به عنوان حلال از آنها استفاده نمی‌شود.
- R4 - بازیافت / احیای مواد فلزات و ترکیبات فلزی .
- R5 - بازیافت / احیای مواد معدنی دیگر .
- R6 - احیای اسیدها یا بازها .
- R7 - بازیافت ترکیباتی که برای کاهش آلودگی از آنها استفاده می‌شود.
- R8 - بازیافت ترکیبات از کاتالیزورها .
- R9 - تصفیه مجدد روغنهای مستعمل یا سایر موارد استفاده مجدد از روغنهایی که قبلاً استفاده شده‌اند.
- R10 - اصلاح خاک به نحوی که برای مقاصد کشاورزی یا اصلاح اکولوژیکی خاک مفید واقع گردد.
- R11 - استفاده از مواد باقیمانده حاصل از هریک از عملیات R1 تا R10 .
- R12 - مبادله مواد زاید به منظور بهره‌برداری در هریک از عملیات R1 تا R11 .
- R13 - جمع‌آوری مواد به منظور بهره‌برداری در هریک از عملیات بخش (ب) .
- ضمیمه ۵ (الف)
- اطلاعاتی که باید در اطلاعیه ارائه شود
- ۱- دلایل صدور مواد زاید.
  - ۲- صادرکننده مواد زاید.
  - ۳- تولیدکننده‌های مواد زاید و محل تولید آن.
  - ۴- دفع‌کننده مواد زاید و محل واقعی دفع.

- ۵- حمل کننده(های) موردنظر مواد زاید یا نمایندگان آنها (اگر مشخص شده‌اند) . ۴
  - ۶- کشور صادرکننده مواد زاید.
  - مرجع صالح ۵
  - ۷- کشورهای عبور موردنظر .
  - مرجع صالح ۴
  - ۸- کشور واردکننده مواد زاید.
  - مرجع صالح ۴
  - ۹- اطلاعیه واحد یا کلی .
  - ۱۰- تاریخ‌های موردنظر حمل و مدت زمانی که قرار است طی آن مواد زاید صادر شوند و خط سیر پیشنهادی (شامل محل ورود و خروج) . ۶
  - ۱۱- وسایل حمل و نقل پیش‌بینی شده (جاده ، راه‌آهن ، دریا ، هوا و آبهای داخلی) .
  - ۱۲- اطلاعیه مربوط به بیمه. ۷
  - ۱۳- عنوان و مشخصات فیزیکی مواد زاید از جمله شماره (Y) و شماره سازمان ملل متحد و ترکیبات آن ۸ و اطلاعات لازم درباره هر نوع اقدامات ضروری برای حمل و نقل از جمله اقدامات اضطراری در صورت بروز حوادث .
  - ۱۴- نوع بسته‌بندی پیش‌بینی شده (بطور مثال در بشکه ، در تانکر) .
  - ۱۵- مقدار تخمینی وزن / حجم . ۹
  - ۱۶- فرآیندی که بوسیله آن مواد زاید تولید شده است. ۱۰
  - ۱۷- در مورد مواد زاید مندرج در ضمیمه (۱) ، طبقه‌بندی‌هایی بر مبنای ضمیمه (۳) مشخصات خطرناک شماره (H) و طبقه‌بندی سازمان ملل متحد .
  - ۱۸- روش دفع طبق ضمیمه (۴) .
  - ۱۹- اعلامیه تولیدکننده و صادرکننده مبنی بر صحت اطلاعات.
  - ۲۰- اطلاعات ارائه شده (از جمله توضیحات فنی کارخانه) به صادرکننده یا تولیدکننده از سوی دفع‌کننده مواد زاید که براساس آن وی (دفع‌کننده) چنین ارزیابی می‌نماید که هیچ دلیلی برای اعتقاد به اینکه مواد زاید براساس قوانین و مقررات کشور واردکننده از نظر زیست‌محیطی به طور صحیح اداره نمی‌شوند ، وجود ندارد.
  - ۲۱-اطلاعات مربوط به قرارداد بین صادرکننده و دفع‌کننده .
- ضمیمه ۵ (ب)
- اطلاعاتی که باید در سند انتقال درج شود
- ۱- صادرکننده مواد زاید. ۱۱
  - ۲- تولیدکننده(های) مواد زاید و محل تولید. ۱۰
  - ۳- دفع‌کننده مواد زاید و محل واقعی دفع . ۱۰
  - ۴- حمل‌کننده(های) مواد زاید یا نماینده(های) وی. ۱۲
  - ۵- موضوع اطلاعیه واحد یا کلی .
  - ۶- تاریخ شروع نقل و انتقال برون مرزی و تاریخ(های) و امضای رسید توسط شخصی که مسئولیت مواد زاید را برعهده دارد.
  - ۷- وسیله حمل و نقل (جاده ، راه‌آهن ، آبراههای داخلی، دریا و هوا) از جمله صادرکننده ، عبور و واردکننده ، همچنین نقطه ورود و خروج در صورتی که این نقاط مشخص شده باشند.
  - ۸- مشخصات عمومی و مواد زاید (وضعیت فیزیکی ، طبقه‌بندی و نام صحیح حمل و نقلی سازمان ملل متحد ، شماره سازمان ملل متحد ، شماره (Y) و شماره (H) در صورت امکان) .

۹- اطلاعاتی در مورد شرایط ویژه در موقع حمل و نقل از جمله پیش‌بینی‌های اضطراری در موقع حوادث، ورقه داده‌های ایمنی مواد (MSD) نیز باید برای کلیه مواد زاید تهیه گردد.

۱۰- نوع و تعداد بسته‌بندی‌ها .

۱۱- مقدار وزن / حجم .

۱۲- اعلامه تولیدکننده یا صادرکننده مبنی بر صحت اطلاعات .

۱۳- اعلامیه تولیدکننده یا صادرکننده مبنی بر عدم اعتراض مراجع صالح کلیه کشورهای مربوط .

۱۴- تأیید دفع‌کننده در مورد وصول مواد به تأسیسات دفع تعیین شده و مشخص نمودن روش دفع و تاریخ تقریبی دفع .

-
- ۱ - منتشر شده در روزنامه رسمی شماره ۱۶۳۷۰ مورخ ۱۳۸۰/۲/۲۳ - صفحه ۱۴۰ مجموعه قوانین سال ۱۳۸۰ .
  - ۲ - عبارت « مواد زایدی » در متن مصوب مجلس ذکر شده است اما ظاهراً « مواد زایدی » صحیح است.
  - ۳ - مربوط به نظام طبقه‌بندی خطر مندرج در توصیه‌های سازمان ملل متحد در مورد نقل و انتقال مواد خطرناک (ST/SG/Ac.10.1 REV.S/United Nations, New York 1998)
  - ۴ - نام کامل و نشانی ، شماره تلفن یا شماره دورنگار و نام ، نشانی، شماره تلفن ، تلکس یا دورنگار شخصی که قرار است با وی تماس حاصل شود.
  - ۵ - نام کامل و نشانی ، شماره تلفن یا دورنگار .
  - ۶ - در مورد اطلاعیه کلی شامل چندین حمل ، تاریخ پیش‌بینی شده هر یک از دفعات حمل یا در صورت مشخص نبودن ، ذکر تعداد دفعات پیش‌بینی شده حمل الزامی خواهد بود.
  - ۷ - اطلاعاتی که قرار است درباره شرایط بیمه موردنظر و نحوه تأمین آن توسط صادرکننده ، حمل‌کننده و دفع‌کننده ارائه شود.
  - ۸ - ماهیت و تراکم (غلظت) ترکیبات بسیار خطرناک ، از نظر میزان سم و سایر خطرات مواد زاید ، در هر دو مورد جابجایی و روش پیشنهادی برای دفع .
  - ۹ - در مورد اطلاعیه کلی شامل چندین حمل ، کل مقدار تخمینی و مقادیر تقریبی هر یک از دفعات حمل ضروری است.
  - ۱۰ - تا جای که برای ارزیابی خطر و تعیین متناسب بودن عملیات دفع پیشنهادی ، لازم است.
  - ۱۱ - نام کامل و نشانی، شماره تلفن یا دورنگار و نام ، نشانی ، شماره تلفن ، تلکس یا دورنگار شخصی که باید در موارد اضطراری با وی تماس گرفت .
  - ۱۲ - نام کامل و نشانی ، شماره تلفن یا دورنگار و نام ، نشانی ، شماره تلفن ، تلکس یا دورنگار شخصی که قرار است با وی تماس حاصل شود.